

תודעת הזמינות הנצחית והשלכותיה

נדמה כי הפלאפון ייתר את השאלות "לאן אתה הולך", "עם מי אתה הולך", ו"מתי אתה חוזר", אולם גם היום יש להן תפקיד חשוב ביחסי הורים-ילדים

מאוד את תודעת האחריות והתכנון שלהם. כיצד אנו יכולים להתמודד כהורים עם תפיסת המציאות הזאת של ילדינו? ראשית, להתמיד בשלוש השאלות הקלאסיות, מאחר שבכל אחת מהן טמונה משמעות הורית עמוקה. השאלה "לאן אתה הולך?" כוללת אף את המסר - אתה שלי גם שם; אני אחראי לך בכל מקום; יש בינינו קשר של מחויבות ואחריות הדדית זה כלפי זה. השאלה "עם מי אתה הולך?" מרמזת למתבגר שעולמו, חייו, חבריו הינם מרכיב בתחומי העניין שלי כהורה. כל הקורה אותו בעולם החברתי מעסיק אותי כהורה, ועליו לדעת שאהיה שם בשבילו במידת הצורך. השאלה "מתי אתה חוזר?" חשובה אפילו יותר משתי קודמותיה. היא מעידה על המחויבות הבסיסית של הילד לחזור למסגרת הביתית, ללוח הזמנים, לגבולות. במקרים רבים, בשל תודעת הזמינות הנצחית, אנו משמיטים את השאלה (הלא נוכל להתקשר אליו והוא אלינו בכל עת), ואז הילד חש מחויבות נמוכה יותר ל"נמל הבית".

עלינו להתמיד בשאלה "מתי אתה חוזר?" ולסכם עם הילד על שעת חזרה. כשהילד נתון בתודעתו למסגרת זמנים, חוויית ההשגחה והנוכחות ההורית עולות, ובמקביל עולה המחויבות שלו. בכך פוחת הסיכוי להתנהגות סיכונית במרחב החברתי. הטכנולוגיה המתפתחת, המקלה על חיינו, בד בבד חוסכת מאתנו מאמצים, ובכך מחלישה אותנו. תודעת הזמינות הנצחית (כתוצר של הטלפון הנייד) מפחיתה את המאמץ למחויבות ולאחריות אישית, ועליו כהורים להיות ערים לכך.

עלינו להתמיד בשאלה "מתי אתה חוזר?" ולסכם עם הילד על שעת חזרה. כשהילד נתון בתודעתו למסגרת זמנים, חוויית ההשגחה והנוכחות ההורית עולות, ובמקביל עולה המחויבות שלו. בכך פוחת הסיכוי להתנהגות סיכונית במרחב החברתי

של זמינות נצחית מייתרת את הצורך של הילדים לעסוק בשאלות ובתשובות הללו: "אני לא יודע לאן אני הולך. כשאדע אסמס או אתקשר".

שאלות נוספות שאנו נוהגים לשאול במעמד הפרידה מגבירות אף הן את תודעת האחריות של הילד: "עם מי אתה הולך?", "מתי אתה חוזר?" וכו'. בעידן הנוכחי שאלות אלה נחוות כחדירה לפרטיות וכהתערבות מיותרת בחיים. התגובות הבוטות שלהם לעתים לשאלות אלה נובעות מההסתגלות למצב הזמינות הנצחית. גם אנו המבוגרים, פעמים רבות לא נקבע שעת מפגש עם אחרים, אלא נסכם עמם: "אתקשר אליך כשאהיה באזור". התפתחותם של ילדים ומתבגרים בתודעת זמינות נצחית מפחיתה

פעמים רבות מדי אנו ההורים מקבלים מהילד שלנו תירוצים לאירועים בחייו, הקשורים לנסיבות ולגורמים חיצוניים. לעומת זאת, לעתים רחוקות נקבל הסברים הנוגעים לילד עצמו - לבחירותיו ולהתנהגותו.

מה מוביל ילדים רבים כל כך בדור הזה לגלות ממדים מעטים של אחריות אישית ועצמאות? מדוע, על אף ההתפתחות המואצת שלהם בתחומי ידע רבים, ובכלל זאת העמקת הפער הדיגיטלי בינם לבין הוריהם - ידע שמגביר תחושות של שליטה לכאורה - לא מצליחים ילדים רבים לגלות אחריות רחבה ועמוקה למעשיהם?

יש קשר עמוק בין אורחות חייהם של מתבגרים בעידן הנוכחי לבניין האחריות האישית והעצמאות שלהם. העובדה שחלקם הגדול מצויד בטלפון נייד יוצרת מצב תודעה של "זמינות נצחית", אותו מצב תודעה בסיסי (המאפיין גם רבים מאיתנו ההורים) משמיט את הצורך שלהם לתכנן את מעשיהם, לקבוע לוחות זמנים ולעמוד בהם, לקיים תקשורת רחבה ומעמיקה עמנו ההורים בנוגע לתוכניות שלהם.

שאלות של העולם הישן

אנו ההורים עדיין מרבים לשאול שאלות הנובעות מהנחות היסוד של "העולם הישן". כשאנו שואלים את הילד בצאתו מהבית, "לאן אתה הולך?" - אנו נשענים על זכרון הילדות שלנו, שברגע הפרידה מהבית מתנתק הקשר בין ההורה לבין הילד. בעבר התשובה אפשרה להורה לסייע לילד בעת הצורך, או לאתרו אם לא שב בשעה היעודה. מצד אחר, שאלה זו עוררה אצל המתבגר או הילד את תודעת התכנון - "לאן אני הולך" - ואת רגש האחריות: "אני מחויב ללכת לשם" ו"יש לעדכן בכל שינוי". ואולם, תודעה

דני שטיינר, נשוי ואב לשלושה, מנחה ויועץ במכון פירס - פסיכולוגיה יישומית רב-ממדית. Daniel@piram.co.il